

Araştırma Makalesi

Konuşma Sesi Bozukluğu olan Çocukların Mizaç Özellikleri

Temperamental Features in Children with Speech Sound Disorders

Emel ARSLAN SARIMEHMETOĞLU¹, Elife BARMAK²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara, Türkiye

²Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Konuşma sesi bozukluğu olan çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile karşılaştırarak, mizaç özelliklerini belirlemektir. **Gereç ve Yöntem:** Betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya 4-8 yaşları aralığında, konuşma sesi bozukluğu olan (n = 40) ve tipik dil gelişimine sahip (n = 45) çocuğun ebeveyni olmak üzere toplam 85 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcılara demografik bilgi formu ve çocukların mizaç özelliklerini belirlemek için 'Çocuklar için Mizaç Ölçeği (ÇMÖ)' uygulanmıştır. ÇMÖ'de yedi alt boyut bulunmaktadır. Bunlar; Aktivite Düzeyi, Yakınlık-Uyum, Duyusal Hassasiyet, Tepkisellik Durum, Dikkat-Sebat, Ritmiklik ve Duyusal Duyarlılıktır. **Sonuçlar:** Konuşma sesi bozukluğu olan çocukların, tipik gelişim gösteren akranları ile karşılaştırmasında mizaç ölçeği alt boyutları yakınlık-uyum (U = 627,000, p = 0,117) ve dikkat-sebat (U = 612,000, p = 0,010) bölümleri ile toplam sonuç puan ortalamaları (U = 653,000, p = 0,030) açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p ≤ 0,05). Gruplar arasında diğer alt boyutlar açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (p > 0,05). **Tartışma:** KSB olan çocuklar yakınlık ve uyum, dikkat ve sebat gibi mizaç özelliklerinde akranlarına göre daha zayıf performans göstermişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, çocukların değerlendirme ve terapi süreçlerinde bireysel farklılıklarının dikkate alınması önerilmektedir. Bireyi temel alan uygun rehabilitasyon planları için araştırma bulgularının yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konuşma; Konuşma sesi bozukluğu; Huy

ABSTRACT

Purpose: To determine the temperament traits of children with speech sound disorders by comparing them with their typically developing peers. **Material and Methods:** A descriptive survey design was used. A total of 85 participants were included in the study, consisting of parents of children aged 4–8 years with speech sound disorders (n = 40) and parents of children with typical language development (n = 45). Participants completed a demographic information form and the 'Children's Temperament Questionnaire (CTQ)' to assess the temperament characteristics of the children. The CTQ comprises seven subscales: Activity Level, Approach–Adaptability, Sensory Sensitivity, Mood Reactivity, Attention–Persistence, Rhythmicity, and Emotional Sensitivity. **Results:** When children with SSD were compared with their typically developing peers, statistically significant differences were found in the temperament subscales of Approach–Adaptability (U = 627.000, p = 0.117) and Attention–Persistence (U = 612.000, p = 0.010), as well as in the total mean score (U = 653.000, p = 0.030) (p ≤ 0.05). There were no statistically significant differences between the groups in terms of the other subscales (p > 0.05). **Conclusion:** Children with SSD demonstrated weaker performance than their peers in temperament traits such as approach–adaptability and attention–persistence. In line with these findings, it is recommended that individual differences of children be taken into account during assessment and therapy processes. It is thought that the research findings will serve as a guide for developing appropriate rehabilitation plans based on the individual.

Keywords: Speech; Speech sound disorders; Temperament

Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Emel ARSLAN SARIMEHMETOĞLU E-mail: arslan.emel@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8601-7836

Geliş Tarihi (Received): 03.08.2025; Kabul Tarihi (Accepted): 11.11.2025

© Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı altında dağıtılmaktadır.

© This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

American Speech Language Hearing Association (2018), iletişim bozuklukları arasında en yaygın görülen bozukluklardan birinin konuşma sesi bozukluğu (KSB) olduğunu belirtmektedir. KSB, konuşma seslerinin üretimi ile ilgili bir dizi zorluğu tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir (McLeod ve Baker, 2017). KSB çocuklarda az ya da çok sayıda fonem hatasıyla ortaya çıkabilmektedir (DeVeney ve ark., 2020). Tipik gelişim gösteren çocuklarda konuşma seslerinin edinimi belirli bir sıra izler (Ege, 2010). Ancak, gelişim sürecinde konuşma sesi ediniminin beklenildiği gibi ilerlemediği durumlar olabilir. Çocuğun yaşına göre edinmesi gereken anadil seslerini doğru üretememesi durumuna KSB denir (Lewis ve ark., 2015). Okul öncesi dönemdeki çocuklarda %10-15, okul çağındaki çocuklarda %6 oranında rastlanan bu bozukluk, çocukluk döneminde oldukça gözlenen dil ve konuşma sorunudur (Bishop, 2010; McLeod ve Harrison, 2009). KSB olan çocuklar okul yıllarında tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla okuryazarlık sonuçları açısından risk altında olabildikleri gibi (Nathan ve ark., 2004), psikososyal ve mesleki kazanım yönünden de olumsuz etkilenimleri olabilir (McLeod ve Harrison, 2009). Orta düzeyde anlaşılabilirlik eksikliği olan öğrenciler akranlarına göre daha az akademik potansiyele sahip olduğu belirtilmiştir. KSB olan çocukların sosyal ve kişilerarası beceri gelişiminde sınırlamalar yaşadığı belirtilmiştir (McCormack ve ark., 2011; Overby ve ark., 2007). KSB olan çocuklar, akranlarıyla iletişimde zorluklar yaşayabilir; bu yüzden sosyal izolasyon, düşük benlik saygısı ve anksiyete gibi duygusal sorunlar oluşabilir (Blood ve ark., 2001). KSB'li çocukların öz güven duygularında daha düşük ve yetersiz hissetmeleri sosyal kendilerini rahat ifade edememelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Blood ve ark., 2001). Sosyal etkilenim seviyelerinde de çocuğun mizaç özellikleri önemlidir (Krueger, 2019). Kişilik özellikleri, bu bozukluğun sosyal, duygusal ve bilişsel etkileriyle şekillenebilir. Sosyal izolasyon, düşük benlik saygısı, anksiyete, depresyon ve akademik zorluklar, bu çocukların kişilik gelişimini etkileyen önemli faktörlerdir.

Mizaç, çocukların karakterini, psikolojik uyumlarını ve sosyal davranışlarını şekillendiren temel bir faktör olarak kabul edilir (Keogh, 2003; Sclafani, 2004) ve her çocuğa özgü, doğuştan gelen, içsel bir modeldir (Tripathi, 2019). Mizaç, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlansa da genellikle biyolojik kökenli, erken yaşlarda çevre etkileşimiyle gelişen ve zamanla nispeten sabitlenen bir özellik olarak kabul edilir (Acar, 2013). Mizaç, çocukların gelişiminde önemli bir rol oynar. Çocukların davranış sorunları ile mizaç özellikleri arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Mizacın belirli yönleri, çocuklardaki uyumsuz ve problemli davranışlar üzerinde

etkili olabilir (Essa, 1995).

Mizaç ve gelişim birbirleriyle önemli derecede ilişkili oldukları gösterilmiştir (Carey, 2009). Gelişim üzerindeki mizaç etkileri dil gelişiminde de gözlenebilir (Bloom, 1993), zaman içinde nispeten sabittir ancak genetik, olgunlaşma ve deneyimlerden etkilenir (Rothbart ve ark., 2001). Mizaç, çevreyle etkileşim ile oluştuğundan, çocuğun olumlu ve olumsuz uyarılarının kullanma biçiminde etkilemesi beklenebilir (Carey, 2009). Çocukların sosyal çevreleri ile nasıl şekillendiği ve nasıl tepki verdikleri konusunda davranışsal engellenmenin rolü ele alınmıştır (Fox ve Pine, 2012). Çocuğun deneyimlediği olumsuzluklar, kendilik algısının gelişimini başlatır ve güçlendirir; burada çocuğun yalnızca daha fazla sosyal reddedilme yaşaması değil, aynı zamanda belirsiz sosyal karşılaşmalar yaşaması olumsuz olarak yorumlamasının daha olası olacağı belirtilmiştir. Bu durumun sosyal ortamlardan ve sosyal stres faktörlerinden kaçınma eğilimini artıracığı ifade edilmiştir. Davranışsal engellenmenin, erken ve orta çocukluk döneminde kişisel ilişkileri şekillendirerek, akran onayı ve kabulünün daha önemli hale geldiği erken ergenlik döneminde sosyal kaygının gelişmesine neden olabileceği savunulmaktadır (Fox ve Pine, 2012).

Mizaç ile dil ve konuşma arasındaki ilişkiyi ele almak için üç model sunulmuştur. Bunlardan ilki engellilik modeli mizacın konuşma ve dil sorunlarına bağlı olarak değiştiğini varsayarken, ikincisi yatkınlık modeli mizacın direkt veya indirekt olarak dil ve konuşma bozukluklarını etkilediğini varsaymaktadır. Üçüncü etkileşim modeline göre iletişim bozuklukları ve mizaç birbirini etkilemektedir (Conture, Kelly ve Walden, 2013). Dil ve konuşma bozuklukları için risk faktörleri incelendiğinde mizaç durumunun etkili olduğu gözlenmiştir (Molini-Avejonas ve ark., 2017). KSB riskiyle ilişkilendirilen bir dizi faktör arasında mizacın da etkili olduğu belirtilmiştir (Harrison ve McLeod, 2010). KSB olan çocuklara konuşma ve dil terapistlerinin klinik karar verme sürecinde bazı önemli faktörlerin etkili olduğu öne sürülmüştür. Bu faktörlerin; çocuğun yaşı, iletişim profili, kişiliği ve mizacı tarafından etkilendiği belirtilmiştir (Furlong ve ark., 2018).

Sosyal bir dünyada kişinin mizaç gibi içsel faktörler, çocukların çevreleriyle düzenli olarak etkileşim kurma yollarını şekillendirir. KSB olan çocuklar duygusal olarak daha duyarlı olabilirler; bu durum sosyal etkileşimlerde daha fazla stres ve anksiyete yaşamalarına sebep olabilir (Lewis ve ark., 2004). Sosyal etkileşimlerde daha çekingen olmaları, konuşmada yaşadıkları zorluklar nedeniyle sosyal ortamlardan kaçınma eğilimiyle sonuçlanabilir (Conti-Ramsden ve Botting, 2004). Akran ilişkilerinde zorlukların olması, öfke ve üzüntü gibi duyguları daha yoğun yaşayarak duygusal olarak daha az istikrarlı

olmalarına (St Clair ve ark., 2011), öz güven azalmasına (Lindsay ve ark., 2002) ve sosyal etkileşimde, duygusal tepkisinde ve genel yaşam kalitesinde zorluklar yaşanmasına neden olabilir. Özellikle negatif duygusal reaktivite, uyum sorunları ve yüksek aktivite düzeyleri gibi mizaç özellikleri, çocukların davranış sorunlarına yatkınlıklarını artırabilir. Öte yandan, sosyallik seviyesinin yüksek olması gibi özellikler, çocukların terapi sürecinde daha olumlu sonuçlar elde etmelerine yardımcı olabilir. Çocukların mizaç özellikleri, terapi sürecinde dikkate alınması gereken önemli faktörlerdendir (Delgado ve ark., 2018).

Bir çocuğun mizacını anlamak, bakım verenlerin ve ailelerin küçük çocukların çevrelerindeki dünyaya nasıl tepki verdiklerini ve nasıl etkileşim kurduklarını daha iyi kavramalarına yardımcı olabilir. Mizaçla ilgili bilgiler ayrıca ebeveynlere çocukların güçlü yönlerini ve ilişkilerinde ve çevrelerinde başarılı olmaları için ihtiyaç duydukları desteği belirlemelerinde yol gösterici olabilir (Esmer, 2021).

Sonuç olarak çocukların mizaç özelliklerinin belirlenmesi onları daha iyi anlamak, terapi sürecinin bireyselleştirilmesini ve daha etkili sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Bu yaklaşım, çocuklar hakkında daha detaylı bilgi edinilmesine katkıda bulunabilir. Literatürde KSB olan çocukların mizaç özelliklerini inceleyen çalışmaların çok sınırlı olduğu, bu açıdan yapılan araştırmanın literatüre katkı sağlayarak yeni bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, konuşma sesi bozukluğu olan çocukların mizaç özelliklerini tipik gelişim gösteren akranları ile karşılaştırarak, farklılıklarını incelemektir.

GEREK VE YÖNTEM

Katılımcılar

Bu araştırmanın evrenini 4 - 8 yaş aralığındaki KSB tanısı olan (çalışma grubunu, $n = 40$) ve tipik dil ve konuşma gelişimine sahip olan çocukların ebeveynleri (kontrol grubunu, $n = 45$) oluşturmuştur. Çalışma grubunun yaş ortalaması $5,00 \pm 0,921$ yıl olup, % 42,5'i kız ($n = 17$), % 57,5'i erkek ($n = 23$) idi. Kontrol grubunun yaş ortalaması $5,00 \pm 1,532$ olup, % 44,4 kız ($n = 20$), % 55,6'i erkekti ($n = 25$). Çalışma grubu katılımcılarına özel eğitim merkezinden, kontrol grubuna online duyuru sistemiyle ulaşılmıştır. Anadili Türkçe olan gönüllü bireyler çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların dahil olma ve dışlama kriterleri şu şekildedir: Çalışma grubun araştırmaya dahil olma kriterleri; çocuğun da konuşma sesi bozukluğu tanısı bulunması, çocuğunun kronolojik yaşının 4 ile 8 aralığında olması, çocuğun özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam ediyor olması, çocuğun ek bir nörolojik, dil-konuşma veya genetik hastalığının bulunmamasıdır.

Kontrol grubu araştırmaya dahil olma kriterleri; çocuğun kronolojik yaşının 4 ile 8 aralığında olması, çocuğun normal dil ve konuşma gelişimine sahip olması, çocuğunda herhangi bir bilişsel, anatomik, dil-konuşma veya genetik tıbbi tanısının olmamasıdır. Bu kriterleri taşımayan katılımcılar araştırma dışı bırakılmıştır. Çocukların KSB tanısı ve tipik gelişimsel seviyesi, ebeveyn raporları ve tıbbi belgeler temelinde değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında demografik bilgi formu ve 'Çocuklar için Mizaç Ölçeği (ÇMÖ)' uygulanmıştır. Demografik bilgi formu: araştırmacılar tarafından hazırlanan her bir çocuk için ebeveyni tarafından doldurulmuştur. Form çocuğun cinsiyeti, doğum tarihi gibi bilgileri içermektedir. ÇMÖ, Özyürek ve ark. (2020) tarafında 4-8 yaş aralığında çocukların mizaç özelliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş beşli likert tip bir ölçektir. Aile tarafından çocuğa ilişkin gözlemlere göre doldurulmaktadır. Ölçek 33 maddeden ve 7 faktörden oluşmaktadır. 7 faktör, her bir faktör, içerdiği ifadeler doğrultusunda adlandırılmıştır. Bu faktörler sırasıyla: Aktivite Düzeyi, Yakınlık ve Uyum, Duyusal Hassasiyet, Tepkisellik Durum, Dikkat ve Sebat, Ritmiklik, Duyusal Duyarlılıktır. Her bir madde "Her zaman-5 puan" ile "Hiçbir zaman-1 puan" arasında puanlanmaktadır (Özyürek ve ark., 2020).

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler IBM SPSS software versiyon 26.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Demografik özelliklerine ilişkin verilerin frekans ve yüzdeleri incelenmiştir. Ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımına ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Değişkenler normal dağılım gösterip göstermediklerini belirlemek için görsel (histogramlar, olasılık grafikleri) ve Kolmogorov-Smirnov kullanılarak incelenmiştir ($p > 0,05$). Non-parametrik istatistik analiz yöntemlerinden Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Çalışma grubu ile kontrol grubu katılımcıları arasında mizaç ölçeği alt boyut karşılaştırmasında; yakınlık-uyum ($U = 627,000$, $p = 0,117$), dikkat-sebat ($U = 612,000$, $p = 0,010$) ve total puan ortalamaları ($U = 653,000$, $p = 0,030$) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p \leq 0,05$). Gruplar arasında aktivite düzeyi ($U = 835,000$, $p = 0,842$), duygusal hassasiyet ($U = 698,500$, $p = 0,740$), tepkisellik durumu ($U = 823,000$, $p = 0,495$), ritmiklik ($U = 786,000$, $p = 0,309$), duygusal duyarlılık ($U = 856,000$, $p = 0,697$) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 1).

Tablo 1. Gruplar arası Çocuklar için Mizaç Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup	n	Ortanca	Min–Maks	U	P
Aktivite Düzeyi	Kontrol Grubu	45	22,0	17–25	835,000	0,842
	Çalışma Grubu	40	22,0	7–25		
Yakınlık ve Uyum	Kontrol Grubu	45	15,0	7–20	627,000	0,016*
	Çalışma Grubu	40	12,0	4–20		
Duyusal Hassasiyet	Kontrol Grubu	45	20,0	12–25	698,500	0,740
	Çalışma Grubu	40	17,0	7–23		
Tepkisellik Durumu	Kontrol Grubu	45	25,0	16–30	823,000	0,495
	Çalışma Grubu	40	25,0	7–30		
Dikkat ve Sebat	Kontrol Grubu	45	16,0	9–20	612,000	0,010*
	Çalışma Grubu	40	14,0	4–20		
Ritmiklik	Kontrol Grubu	45	14,0	8–20	786,000	0,309
	Çalışma Grubu	40	14,0	4–19		
Duyusal Duyarlık	Kontrol Grubu	45	19,0	12–25	856,000	0,697
	Çalışma Grubu	40	18,0	5–25		
Toplam Puan	Kontrol Grubu	45	130,0	109–154	653,000	0,030*
	Çalışma Grubu	40	121,0	69–152		

Not: * $p \leq 0,05$, Min: minimum, Maks: maksimum

TARTIŞMA

Bu çalışmada 4-8 yaş aralığındaki KSB olan çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile mizaç özelliklerindeki farklılıkları ortaya konulmuştur. Bulgulara göre, KSB olan çocuklarının mizacın yakınlık-uyum ve dikkat-sebat özelliklerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Mizaç, birçok şekilde kavramsallaştırılmıştır: (1) bir çocuğun davranış stili, (2) tepkisellik ve öz düzenlemedeki bireysel farklılıklar, (3) yeniliğe karşı engellenmiş veya engellenmemiş tepki ve (4) duygusallık, etkinlik ve sosyallik kalıpları önemlidir (Bell, 2024). Çocuk mizacının ruh sağlığı ve çoklu yaşam sonuçları için önemini göstermiştir (Kozlova ve ark., 2020). Çocukların mizaçlarının öğrenmelerini ve sonuçlarını etkilediği varsayılabilir; bir çocuğun bildiklerini kullanma yeteneğini açıkladığı ayrıca okul performansına katkıda bulunduğu bildirilmiştir. Bu nedenle akademik başarıda bilişsel olmayan tüm belirleyiciler arasında mizacın önemli bir rolü olduğu öne sürülmektedir (Nasvytienė ve Lazdauskas, 2021). Maziade ve ark. (1986), mizacın başarıyla ilişkisini destekleyen bazı kanıtlar bulmuş; Talwar ve ark. (1989) ise mizaç ve akademik beceriler arasında dolaylı etkiler olduğunu bildirmiştir. Okul öncesi dönem çocukları üzerinde yapılan araştırmada, dil

becerileri ile mizaç özellikleri arasında ilişki olduğu ve mizaç özelliklerinin çocukların dil becerilerini anlamlı biçimde yordayan değişkenlerden biri olduğu sonucu elde edilmiştir (Yoleri ve Küçükyeşil, 2014). İlkokul çocuklarının sosyal geri çekilmesinin (utangaçlık, asosyallik ve düzenlenmiş geri çekilme) yalnızlık, depresyon ve asosyal davranışlar gibi uyum güçlükleriyle ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Bayram Özdemir, Cheah ve Coplan, 2015). Öğretmenlerin çocukların farklı mizaç özelliklerini belirleyerek sosyal ve öğretimsel destek sağlamasının önemi literatürde yer almaktadır.

Mizaç ölçeğindeki "yakınlık ve uyum" alt boyutu, çocuğun sosyal etkileşimlerde ve kişiler arası ilişkilerde ne derece olumlu, sıcak ve uyumlu olduğunu değerlendiren bir boyuttur (Rothbart ve Derryberry, 2002). Bu boyut, çocuğun başkalarıyla yakın ilişkiler kurma yeteneğini, sosyal açıdan ne kadar rahat ve uyumlu olduğunu yansıtır. Yakınlık: Çocuğun başkalarına karşı olumlu duygular beslemesi, sosyal etkileşimlere açık ve sıcak olması, kolayca arkadaş edinmesi ve ilişkilerinde samimi ve güvenilir olmasıdır. Uyum: Çocuğun yeni durumlara, değişikliklere ve farklı ortamlara kolayca adapte olabilme yeteneğini ifade eder. Uyumlu çocuklar genellikle rutin değişikliklerine veya yeni insanlarla tanışmaya karşı esnek

ve pozitif bir tutum sergilerler. Duygusal düzenleme zorlukları yaşayan çocuklar, duygularını kontrol etmekte zorlanırlar ve bu durum sosyal ilişkilerde sorunlara yol açabilir (Eisenberg, Spinrad ve Eggum, 2010). Sosyal anksiyete bozukluğu olan çocuklar sosyal durumlarda yoğun korku ve kaygı yaşarlar (Beidel ve Turner, 1998). Bu durum, başkalarıyla yakın ilişkiler kurmalarını ve sosyal uyum sağlamalarını zorlaştırabilir. Sosyal anksiyete bozukluğu, davranış bozuklukları, duygusal düzenleme sorunları ve travmatik deneyimler gibi çeşitli durum ve bozukluklar yakınlık ve uyum alt boyutuna yansımaktadır. Bu çalışmada KSB olan çocuklarda tipik gelişim gösteren yaşitlarına göre mizaç özelliklerinden özellikle yakınlık-uyum ve dikkat-sebat boyutlarında ve mizacın toplam puanlarında dikkate değer düşük puanlar gözlenmiştir. Bu sonuç, onların sosyal etkileşimlerde ve kişiler arası ilişkilerde zorluk yaşayabileceğini göstermiştir. Sosyal etkileşimlerdeki zorluklar, anksiyete, depresyon ve düşük benlik saygısı gibi duygusal sorunlara yol açabilir (Eisenberg, Spinrad ve Morris, 2013). Sosyal becerilerdeki yetersizlikler grup çalışmaları ve sınıf içi etkileşimler gibi akademik durumlarda başarısızlıklara yol açabilir (Malecki ve Elliot, 2002). KSB tanısı olan çocukların akran etkileşimlerini başlatma veya sürdürme becerilerinde, grup etkinliklerine sınırlı duygusal katılım ve doğal oyun ortamlarında iletişimsel etkileşimlerde tipik çocuklara oranla daha zayıf performansları olabileceği bildirilmiştir (Arslan-Sarımehtetoğlu ve Balıkcı, 2025). Sosyal etkileşimde zayıflıkları olan çocuklar; akran zorbalığına maruz kalma, sosyal izolasyon, duygularını tanıma, ifade etme ve düzenleme konularında zorluklar yaşayabilir (Gross, 2002). Çocuklukta sosyal etkileşim ve kişiler arası ilişkilerde yaşanan zorluklar, yetişkinlik döneminde de sosyal ve psikolojik sorunlara yol açabilir (Parker ve Asher, 1987). KSB olan çocukların sınıf içi etkileşim, grup çalışmalarında yetersizlik, sosyal izolasyon, sosyal uyum, duygu tanıma, ifade etme ve düzenleme zorlukları ile akran zorbalığı gibi sorunlar açısından etkilenimleri olabilir.

Çocuklarda dikkat ve sebat alt boyutunun değerlendirilmesi, çocuğun dikkat süresi, odaklanma yeteneği ve görevleri tamamlamadaki kararlılığı hakkında bilgi verir. Bu boyut, çocuğun öğrenme ve problem çözme süreçlerinde nasıl davrandığını anlamak için kritik öneme sahiptir (Rothbart ve ark., 2001). Dikkat: Çocuğun bir göreve veya aktiviteye ne kadar süre odaklanabildiği, dikkatini sürdürme kapasitesi ve dış uyarıcılara karşı ne kadar dayanıklı olduğu anlamına gelir. Yüksek dikkat düzeyi, çocuğun akademik başarıda ve öğrenme süreçlerinde önemli bir avantaj sağlar. Sebat: Çocuğun zor veya sıkıcı görevlerde ne kadar kararlı ve ısrarcı olduğu, karşılaştığı engelleri aşma ve görevleri

tamamlama konusundaki inatçılığı anlamına gelir. Sebat, çocuğun uzun vadeli hedeflere ulaşma ve problemlerle başa çıkma becerisini yansıtır. Literatürde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu veya öğrenme güçlükleri olan çocuklarda genellikle dikkatlerini uzun süre sürdürememe, kolayca dikkatin dağılması ve görevleri tamamlamada zorluk yaşandığı belirtilmiştir. Bu çocuklar, akademik görevlerde odaklanma ve görevleri tamamlama konusunda zorluk yaşayabilir (Loe ve Feldman, 2007). Duygusal ve davranışsal bozukluklar çocukların görevlerine odaklanmalarını ve bu görevlerde ısrarcı olmalarını zorlaştırabilir. Özellikle öfke kontrolü ve duygusal düzenleme sorunları yaşayan çocuklar dikkat ve sebat alt boyutlarında düşük puanlar alabilir (Snyder, Miyake ve Hankin, 2015). KSB olan çocuklarda bazı görevlerde ısrarcı olma ve görevleri tamamlama konusunda zorluk çekebileceği, dikkatini sürdürememe, odaklanmada zorluk yaşama ve dış uyarıcılara karşı hassas olma eğiliminde olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamız kapsamında katılımcılara spesifik konuşma becerileri ve anlaşılabilirlik düzeylerinin değerlendirilmesi yapılmamıştır. İleri ki çalışmalarda mizaç özellikleri ile konuşma becerileri ve anlaşılabilirlik düzeyleri arasındaki ilişkinin konması literatüre daha değerli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca KSB olan kız ve erkek çocuk sayıları artırarak cinsiyete göre mizaç özelliklerinin ortaya konmasının iyi olacağı düşünülmektedir.

KSB tanılı olan çocuklar, yakınlık ve uyum ile dikkat ve sebat gibi mizaç özelliklerinde akranlarına kıyasla daha düşük performans göstermişlerdir. Çocukların mizaç özellikleri günlük yaşamlarında ve gelişimlerinde çeşitli zorluklarla karşılaşmasına neden olabilmektedir. Özellikle KSB'li çocukların uyum, yakınlık ve dikkat gibi mizaç özelliklerindeki daha düşük performanslar sergilemesi bu çocukların terapi süreçlerini, akademik başarılarını, sosyal-duygusal ilişkilerini ve genel uyum becerilerinin olumsuz yönde etkilemesine yol açabilir. Bu bağlamda KSB'li çocukların mizaç özelliklerinin bilinmesi uygun ebeveynlik ve terapist yaklaşımı ile aile ve dil ve konuşma terapistlerin bu çocukları neyi neden yaptıklarını öncelikle anlaması gerekmektedir. Özellikle KSB'li çocukların yeni insanlarla daha kolay iletişim kurabilmeleri, farklı durum ve ortamlara daha rahat uyum sağlayabilmeleri ve dersler, etkinlikler ile günlük rutinlerde dikkat sürelerinin artırılabilmesi için hem ebeveynlerinin hem de terapistlerinin duyarlı ve destekleyici olmaları önemlidir. Ebeveyn ve terapist çocuğun mizaç özelliğine göre günlük yaşamda bu çocukların bağımsız iletişimler olması konusunda çocukların deneyimleyerek öğrenmesini ve özdenetim becerilerinin geliştirilmesi noktasında destek sağlayabilirler. Bu nedenle dil ve konuşma terapistlerinin

KSB'li çocukların mizaç özelliklerini bilmesinin terapi süreçlerinin planlamasında oldukça önemli bir faktör olacağı düşünülmüştür. Ayrıca çalışmamızda çocukların duygusal, dikkat, sebat ve sosyal açıdan belirli riskler taşıdığı ve bu yönden erken farkındalığın sağlanması gerektiği kanaatine de varılmıştır.

Bu doğrultuda aile ve terapist iş birliğinin sağlanması, ayrıca bu çocukların değerlendirme ve terapi süreçlerinde bireysel farklılıklarının ortaya konulması açısından daha uygun rehabilitasyonu için öncü nitelik taşıyacağı düşünülmektedir. İleri çalışmalarda KSB olan çocuklarda terapist, öğretmen ve aile iş birliği ile geniş çaplı değerlendirmeler içeren boylamsal araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Etik Onay

Bu çalışma için Ankara Medipol Üniversitesi Etik Kurulu tarafından (26.02.2024, Karar No: 21) onay almıştır ve Helsinki Deklarasyonu'na uygun şekilde yürütülmüştür.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar katkı şekli ve oranlarının şu şekilde olduğunu beyan ederler: çalışma konsepti ve tasarımı: EAS; veri toplama: EAS, EB; veri analizi ve yorumu: EAS; taslak makale yazımı: EAS; makalenin eleştirel okuması: EAS, EB. Tüm yazarlar makalenin son halini onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Destek/Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir maddi destek almadıklarını beyan ederler.

KAYNAKLAR

Acar, I. H. (2013). *Predictors of preschool children's peer interactions: Temperament and prosocial behavior*. (Unpublished master's thesis). University of Nebraska, Omaha.

American Speech Language Hearing Association. (2018). Speech Sound Disorders (15.07.2025) Erişim adresi: <https://www.asha.org/public/speech/disorders/speech-sound-disorders/>

Arslan-Sarımehtemetoğlu, E., & Balıkcı, Ö. S. (2025). Playfulness in children with and without speech sound disorders: a comparative study. *Early Child Development and Care*, 195(12), 1-13. <https://doi.org/10.1080/03004430.2025.2567292>

Bayram Özdemir, S., Cheah, C. S., & Coplan, R. J. (2015). Conceptualization and assessment of multiple forms of social withdrawal in Turkey. *Social Development*,

24(1), 142-165. <https://doi.org/10.1111/sode.12088>

Beidel, D. C., & Turner, S. M. (1998). Shy children, phobic adults: nature and treatment of social phobia. *American Psychological Association*. <https://doi.org/10.1037/10285-000>

Bell, M. A. E. (2024). Child development at the intersection of emotion and cognition, (second edition). *American Psychological Association*.

Bishop, D. V. (2010). Which neurodevelopmental disorders get researched and why? *PLoS One*, 5(11), e15112. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0015112>

Blood, G. W., Blood, I. M., Tellis, G., & Gabel, R. (2001). Communication apprehension and self-perceived communication competence in adolescents who stutter. *J Fluency Disord*, 26(3), 161-178. [https://doi.org/10.1016/S0094-730X\(01\)00097-3](https://doi.org/10.1016/S0094-730X(01)00097-3)

Bloom, L. (1993). Transition from infancy to language: acquiring the power of expression. *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511752797>

Carey, W. B. (2009). Normal individual differences in temperament and behavioral adjustment. In W. B. Carey, A. C. Crocker, E. R. Elias, H. M. Feldman, & W.L. Coleman (Eds.), *Developmental-Behavioral Pediatrics E-Book: Expert Consult-Online and Print*, (Fourth Edition, pp. 74-86). *Philadelphia: SAUNDERS Elsevier*.

Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2004). Social difficulties and victimization in children with SLI at 11 years of age. *J Speech Lang Hear Res*, 47(1), 145-161. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2004/013\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004/013))

Conture, E. G., Kelly, E. M., & Walden, T. A. (2013). Temperament, speech and language: an overview. *J Commun Disord*, 46(2), 125-142. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2012.11.002>

Delgado, B., Carrasco, M. A., González-Peña, P., & Holgado-Tello, F. P. (2018). Temperament and behavioral problems in young children: the protective role of extraversion and effortful control. *Journal of Child and Family Studies*, 27(10), 3232-3240. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1163-8>

DeVeney, S. L., Cabbage, K., & Mourey, T. (2020). Target selection considerations for speech sound disorder intervention in schools. *Perspect ASHA Spec Interest Groups*, 5(6), 1722-1734. https://doi.org/10.1044/2020_PERSP-20-00138

Ege, P. (2010). Türkçe'deki ünsüzlerin edinimi: bir norm çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 16. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/105866>.

- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Morris, A. S. (2013). Prosocial development. In P. D. Zelazo (Ed.), *The Oxford Handbook of Developmental Psychology*, Vol. 2: Self and Other, (Vol. 2, pp. 300). New York: Oxford University Press.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annu Rev Clin Psychol*, 6(1), 495-525. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131208>
- Esmer, G. (2021). 3-6 yaş çocukların annesinin ve anneannesinin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Essa, E. (1995). A practical guide to solving preschool behavior problems, (Third Edition). *Delmar Publishers*.
- Fox, N. A., & Pine, D. S. (2012). Temperament and the emergence of anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 51(2), 125. <https://doi.org/10.1146/10.1016/j.jaac.2011.10.006>
- Furlong, L., Serry, T., Erickson, S. & Morris, M. E. (2018). Processes and challenges in clinical decision-making for children with speech-sound disorders. *Int J Lang Commun Disord*, 53(6), 1124-1138. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12426>
- Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291. <https://doi.org/10.1017/S0048577201393198>
- Harrison, L. J., & McLeod, S. (2010). Risk and protective factors associated with speech and language impairment in a nationally representative sample of 4-to 5-year-old children. *J Speech Lang Hear Res*, 53(2), 508-29. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2009/08-0086\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2009/08-0086))
- Keogh, B. K. (2003). Temperament in the classroom: understanding individual differences, (First Edition). *Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.*
- Kozlova, E. A., Slobodskaya, H. R., & Gartstein, M. A. (2020). Early temperament as a predictor of child mental health. *Int J Ment Health Addict*, 18(6), 1493-1506. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00181-3>
- Krueger, B. I. (2019). Eligibility and speech sound disorders: assessment of social impact. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 4(1), 85-90. https://doi.org/10.1044/2018_PERS-SIG1-2018-0016
- Lewis, B. A., Freebairn, L., Tag, J., Ciesla, A. A., Iyengar, S. K., Stein, C. M., et al. (2015). Adolescent outcomes of children with early speech sound disorders with and without language impairment. *Am J Speech Lang Pathol*, 24(2), 150-163. https://doi.org/10.1044/2014_AJSLP-14-0075
- Lewis, B. A., Freebairn, L. A., Hansen, A. J., Iyengar, S. K., & Taylor, H. G. (2004). School-age follow-up of children with childhood apraxia of speech. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 35(2), 122-140. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2004/014\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2004/014))
- Lindsay, G., Dockrell, J., Letchford, B., & Mackie, C. (2002). Self esteem of children with specific speech and language difficulties. *Child Lang Teach Ther*, 18(2), 125-143. <https://doi.org/10.1191/0265659002ct231o>
- Loe, I. M., & Feldman, H. M. (2007). Academic and educational outcomes of children with ADHD. *Journal of Pediatric Psychology*, 32(6), 643-654. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsl054>
- Malecki, C. K., & Elliot, S. N. (2002). Children's social behaviors as predictors of academic achievement: a longitudinal analysis. *Sch Psychol Q*, 17(1), 1-23. <https://doi.org/10.1521/scpq.17.1.1.19902>
- Maziade, M. C., Boutin, R., Boudreault, P., Thivierge, M., & Jacques, J. (1986). The effect of temperament on longitudinal academic achievement in primary school. *J Am Acad Child Psychiatry*, 25(5), 692-696. [https://doi.org/10.1016/s0002-7138\(09\)60296-x](https://doi.org/10.1016/s0002-7138(09)60296-x)
- McCormack, J., Harrison, L. J., McLeod, S., & McAllister, L. (2011). A nationally representative study of the association between communication impairment at 4–5 years and children's life activities at 7–9 years. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 54(5), 1328-1348. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2011/10-0155\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2011/10-0155))
- McLeod, S., & Baker, E. (2017). Children's speech: an evidence-based approach to assessment and intervention, (first edition). *USA: Pearson Education, Inc.*
- McLeod, S., & Harrison, L. J. (2009). Epidemiology of speech and language impairment in a nationally representative sample of 4-to 5-year-old children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 52(5), 1213-1229. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2009/08-0085\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2009/08-0085))
- Molini-Avejonas, D. R., Ferreira, L. V., & Amato, C. A. d. L. H. (2017). Risk factors for speech-language pathologies in children. In F.D.M. Fernandes (Ed.), *Advances in Speech-Language Pathology* (pp. 257-

- 274) Intechopen.
<https://doi.org/10.5772/intechopen.70107>
- Nasvytienė, D., & Lazdauskas, T. (2021). Temperament and academic achievement in children: a meta-analysis. *Eur J Investig Health Psychol Educ*, 11(3), 736-757. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11030053>
- Nathan, L., Stackhouse, J., Goulandris, N., & Snowling, M. J. (2004). The development of early literacy skills among children with speech difficulties. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47(2), 377-391. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2004/0311461\(2007/035\)\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004/0311461(2007/035)))
- Overby, M., Carrell, T., & Bernthal, J. (2007). Teachers' perceptions of students with speech sound disorders: a quantitative and qualitative analysis. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 38(4), 327-341. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2007/035\)\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2007/035)))
- Özyürek, A., Gözün Kahraman, Ö., & Pekdoğan, S. (2020). Temperament scale for children: reliability and validity study. *Int J Humanit Soc Sci Invent*, 9(1), 5-12. <https://doi.org/10.35629/7722-0907010512>
- Parker, J. G. & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: are low-accepted children at risk?. *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.102.3.357>
- Rothbart, M. K., & Derryberry, D. (2002). Temperament in children. In C. von Hofsten & L. Bäckman (Eds.), *Psychology at the turn of the millennium*, Vol. 2: Social, developmental, and clinical perspectives (pp. 17-35). *Taylor & Frances/Routledge*.
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., Hershey, K. L., & Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: The Children's Behavior Questionnaire. *Child Dev*, 72(5), 1394-1408. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00355>
- Sclafani, J. D. (2004). *The educated parent: recent trends in raising children*. USA: Prager Publishers.
- Snyder, H. R., Miyake, A., & Hankin, B. L. (2015). Advancing understanding of executive function impairments and psychopathology: bridging the gap between clinical and cognitive approaches. *Frontiers in Psychology*, 6, 328. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00328>
- St Clair, M. C., Pickles, A., Durkin, K., & Conti-Ramsden, G. (2011) A longitudinal study of behavioral, emotional and social difficulties in individuals with a history of specific language impairment (SLI). *Journal of Communication Disorders*, 44(2), 186-199. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2010.09.004>
- Talwar, R., Schwab, J., & Lerner, R. M. (1989). Early adolescent temperament and academic competence: tests of "direct effects" and developmental contextual models. *The Journal of Early Adolescence*, 9(3), 291-309. <https://doi.org/10.1177/0272431689093007>
- Tripathi, S. (2019). The digital youth's personality and conscience versus their vision adjustment. *J Early Child Educ Manag*, 1, 90-100. <https://doi.org/10.14456/jecem.2019.8>
- Yoleri, S., & Küçükyeşil, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 20-38. <https://doi.org/10.17556/jef.95780>